МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное учреждение
высшего профессионального образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Высшая школа татаристики и тюркологии им.Габдуллы Тукая

УТВЕРЖДАЮ

Проректор по образовательной деятельности КФУ

Проф. Таюрский Д.А.

__________________ "__" ______________20___ г.

подписано электронно-цифровой подписью

Программа дисциплины

Тюркское языкознание Б2.В.1

Направление подготовки: 032700.62 - Филология

Профиль подготовки: Прикладная филология (Татарский язык и литература, информационные технологии)

Квалификация выпускника: бакалавр

Форма обучения: очное

Язык обучения: русский

Автор(ы):

Нуриева Ф.Ш.

Рецензент(ы):

Кузьмина Х.Х.

СОГЛАСОВАНО:

Заведующий(ая) кафедрой: Харисов Ф. Ф.
Протокол заседания кафедры No ___ от "____" ___________ 201__г

Учебно-методическая комиссия Института филологии и межкультурной коммуникации (Высшая школа татаристики и тюркологии им.Габдуллы Тукая):
Протокол заседания УМК No ____ от "____" ___________ 201__г

Регистрационный No 9023167417

Казань
2017

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Программу дисциплины разработал(а)(и) профессор, д.н. (профессор) Нуриева Ф.Ш. кафедра татарского языкознания Высшая школа татаристики и тюркологии им.Габдуллы Тукая , Fenuze.Nurieva@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

Цель освоения дисциплины (модуля) "Тюркское языкознание" является:дать студентам целостное представление о тюркской семье языков и развитии тюркологической науки.

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел " Б2.В.1 Общепрофессиональный" основной образовательной программы 032700.62 Филология и относится к вариативной части. Осваивается на 4 курсе, 7, 8 семестры.

Дисциплина "Тюркское языкознание" дает информацию общего характера о тюркской языковое семье, занимающей обширные территории Евразии; знакомит с основными этапами развития тюркологической науки.

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
? ОК-1 (общекультурные компетенции)	владение культурой мышления; способность к восприятию, анализу, обобщению информации, постановке цели и выбору путей ее достижения;
? ОК-12 (общекультурные компетенции)	способность работать с информацией в глобальных компьютерных сетях;
? ОК-6 (общекультурные компетенции)	стремление к саморазвитию, повышению квалификации и мастерства;
? ПК-1 (профессиональные компетенции)	способность демонстрировать знание основных положений и концепций в области теории и истории основного изучаемого языка (языков) и литературы (литератур), теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста, представление об истории, современном состоянии и перспективах развития филологии;
? ПК-2 (профессиональные компетенции)	владение базовыми навыками сбора и анализа языковых и литературных фактов с использованием традиционных методов и современных информационных технологий; в научно-исследовательской деятельности:
? ПК-5 (профессиональные компетенции)	способность применять полученные знания в области теории и истории основного изучаемого языка (языков) и литературы (литератур), теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста в собственной научно-исследовательской деятельности;
? ПК-7 (профессиональные компетенции)	владение навыками подготовки научных обзоров, аннотаций, составления рефератов и библиографий по тематике проводимых исследований, приемами библиографического описания; знание основных библиографических источников и поисковых систем;

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
? ПК-8 (профессиональные компетенции)	владение навыками участия в научных дискуссиях, выступления с сообщениями и докладами, устного, письменного и виртуального (размещение в информационных сетях) представления материалов собственных исследований.

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:

традиционные письменности, принятых в тюркском языковом круге;

- историю становления тюркологии как науки.

2. должен уметь:

пользоваться научной и справочной литературой, библиографическими источниками и современными поисковыми системами;

понимать развитие тюркологической науки;

3. должен владеть:

конкретными знаниями о тюркских языках, о тюркологических научных центрах РФ и зарубежом.

4. должен демонстрировать способность и готовность:

охарактеризовать основные этапы и направления в развитии тюркского языкознания, роль отдельных ученых и школ в развитии отечественной и зарубежной тюркологии;

сформировать у студентов способность применять полученные знания в области татарского языкознания.

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет 3 зачетных(ые) единиц(ы) 108 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины отсутствует в 7 семестре; экзамен в 8 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Төрки телләрне өйрәнү						

тарихы

	7		2	0	0	

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
2.	Тема 2. XVIII йөз башында Россиядә иҗтимагый-сәяси шартлар. Перт I нең Көнчыгыш сәясәтенә бәйле рәвештә тюркологиянең беренче яралгылары. Д.Кантимер эшчәнлеге.	7		4	0	0	
3.	Тема 3. Россиядә академия ачылу. Беренче экспедицияләр оештырылу.	7		2	0	0	
4.	Тема 4. Академия оештырылу һәм аның көнчыгышны өйрәнү юнәлеше	7		4	0	0	
5.	Тема 5. XVIII йөзнең икенче яртысында төрки телләрне өйрәнү.	7		2	0	0	
6.	Тема 6. Төрле уку йортларында көнчыгыш телләрне һәм татар телен укыта башлау (Әстерхан халык училещесы, Беренче Казан гимназиясе, Казан рухани семинариясе һ.б.) С.Хәлфин эшчәнлеге.	7		2	0	0	
7.	Тема 7. Россиядә университетлар ачылу. Россиядә университетлар: Харьков, Мәскәү, Казан, Петербург университетлары, Мәскәүдә Лазарев исемендәге көнчыгыш телләрне өйрәнү институты, Казан университеты. Казан университетында беренче төрки-татар кафедрасы.	7		2	0	0	

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
8.	Тема 8. Казан тюркологлар мәктәбе барлыкка килү. Казан тюркологлар мәктәбенең төп үзенчәлекләре.	7		4	0	0	
9.	Тема 9. Төрки тел белеменә нигез салучы академик В.В.Радлов.	7		2	0	0	
10.	Тема 10. Петербург университеты.Петербург университетында көнчыгыш телләре факультеты ачылу.	7		2	0	0	
11.	Тема 11. XIX йөзнең II яртысында татар телен укытуның торышы. Татарча грамматикалар.	8		0	2	0	Реферат
12.	Тема 12. К.Насыйриның татар филологиясе өлкәсендәге эшчәнлеге. Х.Фәезхановның ?Татар теленең кыскача гыйльми сарыф?хезмәте.	8		2	4	0	Реферат
13.	Тема 13. XX йөз башында мәдрәсәләрдә татар телен укыта башлау уңай белән язылган татарча грамматикалар.	8		0	2	0	
14.	Тема 14. 1920-1940 елларда татар тел белеменең үсеше.	8		0	4	0	Реферат
15.	Тема 15. Хәзерге татар тел белеменең үсеше.	8		0	4	0	Реферат
16.	Тема 16. Төрки тел белеме үзәкләре.	8		0	4	0	Реферат
17.	Тема 17. Чит илләрдә төрки тел белеме.	8		0	2	0	Реферат
.	Тема . Итоговая форма контроля	8		0	0	0	Экзамен
	Итого			28	22	0	

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Төрки телләрне өйрәнү тарихы

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Төрки телләрне өйрәнүнең тарихы. Төрки лингвистик фикернең формалаша башлавының алшартлары.Гарәп лингвистик традициянең төрки тел белеме фәнен формалаштырудагы роле.

Тема 2. XVIII йөз башында Россиядә иҗтимагый-сәяси шартлар. Перт I нең Көнчыгыш сәясәтенә бәйле рәвештә тюркологиянең беренче яралгылары. Д.Кантимер эшчәнлеге.

лекционное занятие (4 часа(ов)):

XVIII йөз башында Россиядә иҗтимагый-сәяси шартлар. Перт I нең Көнчыгыш сәясәтенә бәйле рәвештә тюркологиянең беренче яралгылары. Д.Кантимер эшчәнлеге.

Тема 3. Россиядә академия ачылу. Беренче экспедицияләр оештырылу.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Экспедицияләр оештыру. Барлык телләрнең чагыштырмалы сүзлеге. Дамаскин сүзлеге. Паллас сүзлеге.

Тема 4. Академия оештырылу һәм аның көнчыгышны өйрәнү юнәлеше

лекционное занятие (4 часа(ов)):

Академия оештырылу һәм аның көнчыгышны өйрәнү юнәлеше. Г.З.Байер, Г.Я.Кер, Ф.И.Таберт-Страленберг эшчәнлеге.

Тема 5. XVIII йөзнең икенче яртысында төрки телләрне өйрәнү.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

XVIII йөздә төрки телләрне укытуның торышы һәм юнәлешләре.

Тема 6. Төрле уку йортларында көнчыгыш телләрне һәм татар телен укыта башлау (Әстерхан халык училещесы, Беренче Казан гимназиясе, Казан рухани семинариясе һ.б.) С.Хәлфин эшчәнлеге.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Төрле уку йортларында көнчыгыш телләрне һәм татар телен укыта башлау (Әстерхан халык училещесы, Беренче Казан гимназиясе, Казан рухани семинариясе һ.б.) С.Хәлфин эшчәнлеге.

Тема 7. Россиядә университетлар ачылу. Россиядә университетлар: Харьков, Мәскәү, Казан, Петербург университетлары, Мәскәүдә Лазарев исемендәге көнчыгыш телләрне өйрәнү институты, Казан университеты. Казан университетында беренче төрки-татар кафедрасы.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Россиядә университетлар: Харьков, Мәскәү, Казан, Петербург университетлары, Мәскәүдә Лазарев исемендәге көнчыгыш телләрне өйрәнү институты, Казан университеты. Казан университетында беренче төрки-татар кафедрасы. И.Хәлфин, А.Казембек, М.Мәхмүдев, И.Н.Березин, Н.Катанов эшчәнлеге. Университет галимнәре тирәсенә төрле уку йортларында укыткан галимнәрнең туплануы.

Тема 8. Казан тюркологлар мәктәбе барлыкка килү. Казан тюркологлар мәктәбенең төп үзенчәлекләре.

лекционное занятие (4 часа(ов)):

Казан тюркология мәктәбенең оешуының алшартлары. Тюркология мәктәбе юнәлешендә эшләгән татар зыялылары: Ш.Мәрҗани, К.Насыйри һ.б. Миссионерларның татар теелн үстерүдәге эшчзнлеге.

Тема 9. Төрки тел белеменә нигез салучы академик В.В.Радлов.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

В.В.Радловның кыскача биографиясе, эшчәнлеге, фәнни эшчәнлегенең чорларга бүленеше: Алтай; Казан; Санкт-Петербург чорлары. Төрки тел белеменең төрки тармакларына нигез салган хезмәтләре.

Тема 10. Петербург университеты.Петербург университетында көнчыгыш телләре факультеты ачылу.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Петербург университетының көнчыгыш телләр факультетында эшләгән галимнәр Х.Фәезханов, П.М.Мелиоранский, А.Н.Самойлович, С.Е.Малов һәм аларның төрки тел белемен үстерүдәге роле.

Тема 11. XIX йөзнең II яртысында татар телен укытуның торышы. Татарча грамматикалар.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Казан гимназиясендә татар теле ... (1769) елдан укытыла. ?Азбука татарского языка? (1779) әлифбасын ... (Сәгыйть Хәлфин) төзегән. Казан гимназиясендә татар теле укытыла башлаган ел: а) 1968 б) 1868 в) 1769 г) 1669 в Казан гимназиясендә беренче татар теле укытучысы: а) Ибраһим Хәлфин б) Исхак Хәлфин в) Исмәгыйл Хәлфин г) Сәгыйть Хәлфин г

Тема 12. К.Насыйриның татар филологиясе өлкәсендәге эшчәнлеге. Х.Фәезхановның ?Татар теленә кыскача гыйльми сарыф?хезмәте.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

К.Насыйриның татар мәдәниятен үстерүдәге роле. Эшчәнлегенең юнәлешләре. Татар теле белеме өлкәсендәге хезмәтләре."Әнмүзәҗ" грамматикасының эчтәлеге.

практическое занятие (4 часа(ов)):

Хөсәен һәм Габделгалләм Фәезхановларның татар теле белеме өлкәсендәге эшчәнлеге.

Тема 13. XX йөз башында мәдрәсәләрдә татар телен укыта башлау уңае белән язылган татарча грамматикалар.

практическое занятие (2 часа(ов)):

XX йөз башында мәдрәсәләрдә татар телен укыта башлау уңае белән язылган татарча грамматикалар. И.Өметбаев, Г.Тәүфик, Ә.Сиразетдин һ.б. хезмәтләре. 1915-1920 елларда чыккан татар теле грамматикалары: Ш.Иманаев, Г.Нугайбәк, Г.Сәгъди, Г.Ибраһимов.

Тема 14. 1920-1940 елларда татар тел белеменең үсеше.

практическое занятие (4 часа(ов)):

Татар тел белеме үсешендә В.А.Богородицкий, Г.Шәрәф, Җ.Вәлиди, Г.Алпаров, М.Корбангалиев эшчәнлеге.

Тема 15. Хәзерге татар тел белеменең үсеше.

практическое занятие (4 часа(ов)):

Соңгы 60 ел эчендә татар тел белеме. Тел, әдәбият һәм тарих институты ачылу, Казан университетында татар теле һәм әдәбияты бүлеге оештырылу. В.Хангильдин хезмәтләре. Л.Җәләй, Җ.Вәлиди эшчәнлеге. 1960 еллардан соң татар теле грамматикасы, татар әдәби теле, тарихы, стилистика, лексикография, диалектология буенча хезмәтләр.

Тема 16. Төрки тел белеме мәркәзләре.

практическое занятие (4 часа(ов)):

Мәскәү, Санкт-Петербург, Баку, Фрунзе, Новосибирск, Ташкентта төрки тел белеме мәркәзләре. Н.К.Дмитриев, Э.В.Севортян, Э.Н.Нәҗип, Н.А.Баскаков, Э.Р.Тенишев, А.Н.Кононов, А.М.Щербак һ.б. тел белеме өлкәсендә эшчәнлеге һәм хезмәтләре.

Тема 17. Чит илләрдә төрки тел белеме.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Венгрия, Алмания, Америка, Финляндия, Болгария, Швейция, Польша, Япониядә төрки тел белеме

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
11.	Тема 11. XIX йөзнең II яртысында татар телен укытуның торышы. Татарча грамматикалар.	8		подготовка к реферату	2	реферат
12.	Тема 12. К.Насыйриның татар филологиясе өлкәсендәге эшчәнлеге. Х.Фәезхановның ?Татар теленә кыскача гыйльми сарыф?хезмәте.	8		подготовка к реферату	2	реферат
14.	Тема 14. 1920-1940 елларда татар тел белеменең үсеше.	8		подготовка к реферату	2	реферат
15.	Тема 15. Хәзерге татар тел белеменең үсеше.	8		подготовка к реферату	2	реферат
16.	Тема 16. Төрки тел белеме мәркәзләре.	8		подготовка к реферату	6	реферат
17.	Тема 17. Чит илләрдә төрки тел белеме.	8		подготовка к реферату	8	реферат
	Итого				22	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

1. Мультимедийный компьютер (технические требования: графическая операционная система, привод для чтения-записи компакт-дисков, аудио- и видео входы/выходы, возможности выхода в Интернет; оснащение с пакетом прикладных программ (текстовых, графических, презентационных)).
2. Мультимедиапроектор.
3. Средства телекоммуникации (электронная почта, выход в Интернет).

7. Ноутбук
8. Экран на штативе.

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Төрки телләрне өйрәнү тарихы

Тема 2. XVIII йөз башында Россиядә иҗтимагый-сәяси шартлар. Перт I нең Көнчыгыш сәясәтенә бәйле рәвештә тюркологиянең беренче яралгылары. Д.Кантимер эшчәнлеге.

Тема 3. Россиядә академия ачылу. Беренче экспедицияләр оештырылу.

Тема 4. Академия оештырылу һәм аның көнчыгышны өйрәнү юнәлеше

Тема 5. XVIII йөзнең икенче яртысында төрки телләрне өйрәнү.

Тема 6. Төрле уку йортларында көнчыгыш телләрне һәм татар телен укыта башлау (Әстерхан халык училещесы, Беренче Казан гимназиясе, Казан рухани семинариясе һ.б.) С.Хәлфин эшчәнлеге.

Тема 7. Россиядә университетлар ачылу. Россиядә университетлар: Харьков, Мәскәү, Казан, Петербург университетлары, Мәскәүдә Лазарев исемендәге көнчыгыш телләрне өйрәнү институты, Казан университеты. Казан университетында беренче төрки-татар кафедрасы.

Тема 8. Казан тюркологлар мәктәбе барлыкка килү. Казан тюркологлар мәктәбенең төп үзенчәлекләре.

Тема 9. Төрки тел белеменә нигез салучы академик В.В.Радлов.

Тема 10. Петербург университеты.Петербург университетында көнчыгыш телләре факультеты ачылу.

Тема 11. XIX йөзнең II яртысында татар телен укытуның торышы. Татарча грамматикалар.

реферат , примерные темы:

Х.Фәезхановның тел белеме өлкәсендәге эшчәнлеге. И.Хәлфиннең тел белеме өлкәсендәге эшчәнлеге.

Тема 12. К.Насыйриның татар филологиясе өлкәсендәге эшчәнлеге. Х.Фәезхановның ?Татар теленә кыскача гыйльми сарыф?хезмәте.

реферат , примерные темы:

К.Насыйриның тел белеме өлкәсендәге эшчәнлеге.

Тема 13. XX йөз башында мәдрәсәләрдә татар телен укыта башлау уңае белән язылган татарча грамматикалар.

Тема 14. 1920-1940 елларда татар тел белеменең үсеше.

реферат , примерные темы:

Г.Алпаровның тел белеме өлкәсендәге эшчәнлеге. Ш.Рамазановның тел белеме өлкәсендәге эшчәнлеге. Л.Җәләйнең тел белеме өлкәсендәге эшчәнлеге. Җ.Вәлидинең тел белеме өлкәсендәге эшчәнлеге. Г.Нугайбәкнең тел белеме өлкәсендәге эшчәнлеге. Г.Ибрагимовның тел белеме өлкәсендәге эшчәнлеге.

Тема 15. Хәзерге татар тел белеменең үсеше.

реферат , примерные темы:

Татар теле белеме өлкәсендәге фәнни эзләнүләрнең юнәлешләре: 1.Чагыштырма-тарихи, структур грамматик юнәлеш, функциональ юнәлешләр һәм татар тел белемендәге юнәлешләр: когнитив эзләнүләр

Тема 16. Төрки тел белеме мәркәзләре.

реферат , примерные темы:

А.К.Дмитриевның эшчәнлеге һәм хезмәтләре. А.Н.Кононовның эшчәнлеге һәм хезмәтләре. Н.А.Баскаковның эшчәнлеге һәм хезмәтләре. Э.Р.Тенишев эшчәнлеге һәм хезмәтләре. Д.М.Насилов эшчәнлеге һәм хезмәтләре. Г.Ф.Благова эшчәнлеге һәм хезмәтләре. И.В.Кормушин эшчәнлеге һәм хезмәтләре. А.В.Дыбо эшчәнлеге һәм хезмәтләре.

Тема 17. Чит илләрдә төрки тел белеме.

реферат , примерные темы:

Тема . Итоговая форма контроля

Примерные вопросы к экзамену:

Студентларның белемен тикшерү өчен сораулыклар

1. "Төрки тел белеменә кереш" фәненең өйрәнү предметы, бурычлары. Ориенталистика фәне һәм тюркология барлыкка килү, бүгенге торышы.

2. Хәзерге төрки телләр һәм халыклар. Аларның таралыш географиясе, территориаль төркемнәренә гомуми характеристика.

1. Идел буе-Урал төрки халыклары. Аларны башка телләрдән аера торган тел үзенчәлекләре.

2. Кавказда яшәүче төрки халыклар.

3. Урта Азия һәм Казахстанда яшәүче төркиләр.

4. Чит илдә яшәүче төрки халыклар.

5. Төрки халыкларның тарихи-этник төркеме буларак кыпчаклар. Кыскача тарихы, нинди телләргә нигез салулары.

6. Төрки халыкларның тарихи-этник төркеме буларак угызлар. Кыскача тарихы, нинди телләргә нигез салулары.

7. Төрки халыкларның тарихи-этник төркеме буларак карлуклар. Аларның тарихы, хәзерге көндә дәвамчылары.

8. Урал-Алтай һәм Алтай теорияләре.

9. Алтай телләренең уртак билгеләре: фонетик, морфологик, синтаксик, лексик. Карашлар.

10. Иң борынгы төрки халыклар: һун, хәзәр, болгар. Алар турында мәгълүматлар. Материаль һәм рухи мәдәнияты.

11. Төрки телләр формалашу, үсешендә төп тарихи чорлар. Алтай чорына характеристика бирегез.

12. Төрки халыклар үсешенең хун чорына характеристика бирегез.

13. Борынгы төрки чор. Аның хронологик чикләре, дәүләтчелек формасы.

14. Борынгы төрки тел белеменең барлыкка килүе. XI-XIV йөзләрдә и�ат ителгән сүзлекләр.

15. Урта төрки чор. Монгол яуларына кадәр төрки халыклар. Бу чордагы мәдәни үзәкләр.

16. Монгол яулап алуларыннан соң төрки халыклар. Төп мәдәният үзәкләре.

17. Алтын Урда чоры мәдәнияте. М.Болгариның "Нәһ�ел-фәрадис" әсәре.

18. Урта төрки чорда монгол явыннан соң төрки дәүләтләр торышы. XIV йөздә Урта Азиядә икътисадый, мәдәни һәм фәнни үсеш.

19. Мәмлүкләр турында мәгълүмат бирегез. Ни өчен кыпчак грамматикалары һәм сүзлекләре гарәп һәм европа телләрендә язылган?

20. Төрки телләрнең төрле төркемнәргә бүленүен билгеләгез. Нинди билгеләр нигез итеп алынган? (В.Богородицкий, В.Радлов, Ф.Корш, А.Самойлович, Н.Баскаков).

21. Көнчыгыш хун тармагына караган төрки телләр. Төр төркемнәре, үзенчәлекләре (Н.Баскаков буенча).

22. Угыз телләре, аларның төп үзенчәлекләре.

23. Болгар һәм болгар-кыпчак төркеменә караган төрки телләр, аларның төп үзенчәлекләре.

24. Монгол яуларына кадәр формалашкан кыпчак телләре һәм аларның үзенчәлекләре.

25. Кырым татарлары теле төрки телләрнең кайсы төркеменә керә?

26. Якут, хакас, алтай, тува телләре кайсы төркемгә керә? Төп үзенчәлекләре.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

27. Караим, гагауз телләре. Аларның таралу территориясе, төрки телләрнең кайсы төркеменә керәләр.

28. Төрки тел белеменә фәнни нигез салучы - академик В.В.Радлов. Аның эшчәнлеге, хезмәтләре.

29. В.В.Радлов Алтай һәм Казан чоры эшчәнлеге. Шул чорда басылган хезмәтләре.

30. Н.А.Баскаковның тюркология өлкәсендәге эшчәнлеге.

31. И.Н.Березин - уку һәм эшләү урыны, төп хезмәтләре.

32. Н.Ф.Катановның фәнни эшчәнлеге һәм тормыш юлы.

33. А.Казембек эшчәнлеге, аның иң әһәмиятле хезмәтләре.

34. Хәлфиннәр эшчәнлеге (Ибраһим Хәлфин, Сәгыйть Хәлфин).

35. Каюм Насыйри эшчәнлеге. Тел белеме өлкәсендәге хезмәтләре.

36. Л.�әләйнең татар тел белеменә караган хезмәтләре.

37. Хөсәен һәм Габделгаллэм Фәезхановлар. Аларның эшчнәлеге һәм хезмәтләре.

38. М.Мәхмүдов эшчәнлеге, фәнни хезмәтләре.

39. �.Вәлидинең тел белеме өлкәсендәге эшчәнлеге.

40. Г.Ибраһимовның тел белеме өлкәсендәге эшчәнлеге.

41. Урта рухани уку йортларында татар телен укыту һәм лингвистик хезмәтләр: И.Гиганов, Н.Троянский, Н.Остроумов һ.б.

42. XVIII йөздә Россиядә көнчыгышны өйрәнә башлау. Себергә экспедицияләр. Сүзлекләр төзү эше.

43. XIX йөзнең беренче яртысында төрки телләрне өйрәнүче гыйльми үзәкләр. Казан университетына тупланган галимнәр.

44. XIX йөзнең икенче яртысында төрки телләрне өйрәнүче гыйльми үзәкләр.

45. XX йөз башында Казан тюркология мәктәбе.

46. XX йөз башында язылган грамматикалар, аларның татар тел белемен үстерүдәге роле.

47. Революция алды елларында татар филологиясе өлкәсендә хезмәт күрсәткән галимнәр.

48. Революциядән соң эшләүче тюрколог галимнәр, фәнни үзәкләр.

49. Казан тюркология мәктәбе.

50. Борынгы Орхон-Енисей язмалары. Табылу урыны, өйрәнелү тарихы.

51. Уйгыр язуы белән язылган борынгы истәлекләр (документлар, әдәби әсәрләр).

52. Мәхмүд Кашгарый һәм аның хезмәте. Хәзерге көндә әһәмияте.

53. Йосыф Баласагунлы һәм аның хезмәте. Язылу чоры, эчтәлеге.

54. "Кодекс Куманикус" истәлеге. Язылу вакыты, эчтәлеге. Аны өйрәнүче галимнәр.

55. Төрки халыкларның борынгы чордан башлап дөнья цивилизациясенә керткән өлеше.

56. Ламбдаизм, ротацизм күренешен аңлатыгыз.

7.2. Примерный перечень вопросов к экзамену

Курсовой экзамен по дисциплине (модуля) "Введение в тюркскую филологию":

преследует цель оценить работу студента за курс, полученные студентом теоретические знания, их прочность, развитие творческого мышления, приобретение навыков самостоятельной работы, умение синтезировать полученные знания и применять их при решении практических задач.

Билет 1

1. "Төрки тел белеменә кереш" фәненең өйрәнү предметы, бурычлары. Ориенталистика фәне һәм тюркология барлыкка килү, бүгенге торышы.

2. Хәлфиннәр эшчәнлеге (Ибраһим Хәлфин, Сәгыйть Хәлфин).

Билет 2

1. Хәзерге төрки телләр һәм халыклар. Аларның таралыш географиясе, территориаль төркемнәренә гомуми характеристика.

2. Мәхмүд Кашгарый һәм аның хезмәте. Хәзерге көндә әһәмияте.

Билет 3

1. Төрки халыкларның тарихи-этник төркеме буларак кыпчаклар. Кыскача тарихы, нинди телләргә нигез салулары.

2. Каюм Насыйри эшчәнлеге. Тел белеме өлкәсендәге хезмәтләре.

Билет 4

1. Урал-Алтай һәм Алтай теорияләре.

2. Хөсәен һәм Габделгаллəм Фәезхановлар. Аларның эшчәнлеге һәм хезмәтләре.

Билет 5

1. Төрки халыкларның тарихи-этник төркеме буларак угызлар. Кыскача тарихы, нинди телләргә нигез салулары.

2. Л.�әләйнең татар тел белеменә караган хезмәтләре.

Билет 6

1. Төрки халыкларның тарихи-этник төркеме буларак карлуклар. Аларның тарихы, хәзерге көндә дәвамчылары.

2. �.Вәлидинең тел белеме өлкәсендәге эшчәнлеге.

Билет 7

1. Иң борынгы төрки халыклар: һун, хәзәр, болгар. Алар турында мәгълүматлар. Материаль һәм рухи мәдәнияты.

2. Н.Ф.Катановның фәнни эшчәнлеге һәм тормыш юлы.

Билет 8

1. Төрки телләр формалашу, үсешендә төп тарихи чорлар. Алтай чорына характеристика бирегез.

2. В.В.Радлов Алтай һәм Казан чоры эшчәнлеге. Шул чорда басылган хезмәтләре.

Билет 9

1. Борынгы төрки чор. Аның хронологик чикләре, дәүләтчелек формасы.

2. XX йөз башында Казан тюркология мәктәбе.

Билет 10

1. Урта төрки чор. Монгол яуларына кадәр төрки халыклар. Бу чордагы мәдәни үзәкләр.

2. Революциядән соң эшләүче тюрколог галимнәр, фәнни үзәкләр.

Билет 11

1. XX йөз башында язылган грамматикалар, аларның татар тел белемен үстерүдәге роле.

2. Якут, хакас, алтай, тува телләре кайсы төркемгә керә? Төп үзенчәлекләре.

Билет 12

1. Төрки телләрнең төрле төркемнәргә бүленүен билгеләгез. Нинди билгеләр нигез итеп алынган? (В.Богородицкий, В.Радлов, Ф.Корш, А.Самойлович, Н.Баскаков).

2. А.Казембек эшчәнлеге, аның иң әһәмиятле хезмәтләре.

Билет 13

1. Монгол яулап алуларыннан соң төрки халыклар. Төп мәдәният үзәкләре.

2. Чит илдә яшәүче төрки халыклар.

Билет 14

1. Борынгы төрки тел белеменең барлыкка килүе. XI-XIV йөзләрдә и�ат ителгән сүзлекләр.

2. И.Н.Березин - уку һәм эшләү урыны, төп хезмәтләре.

Билет 15

1. Казан тюркология мәктәбе.

2. Урта Азия һәм Казахстанда яшәүче төркиләр.

Билет 16

1. Көнчыгыш хун тармагына караган төрки телләр. Төр төркемнәре, үзенчәлекләре (Н.Баскаков буенча).

2. "Кодекс Куманикус" истәлеге. Язылу вакыты, эчтәлеге. Аны өйрәнүче галимнәр.

Билет 17

1. Борынгы Орхон-Енисей язмалары. Табылу урыны, өйрәнелү тарихы.

2. Г.Ибраһимовның тел белеме өлкәсендәге эшчәнлеге.

Билет 18

1. XIX йөзнең беренче яртысында төрки телләрне өйрәнүче гыйльми үзәкләр. Казан университетына тупланган галимнәр.

2. Йосыф Баласагунлы һәм аның хезмәте. Язылу чоры, эчтәлеге.

Билет 19

1. Төрки халыклар үсешенең хун чорына характеристика бирегез.

2. М.Мәхмүдов эшчәнлеге, фәнни хезмәтләре.

Билет 20

1. Төрки халыкларның борынгы чордан башлап дөнья цивилизациясенә керткән өлеше.

2. Алтын Урда чоры мәдәнияте. М.Болгариның "Нәһ�ел-фәрадис" әсәре.

Билет 21

1. Революция алды елларында татар филологиясе өлкәсендә хезмәт күрсәткән галимнәр.

2. Болгар һәм болгар-кыпчак төркеменә караган төрки телләр, аларның төп үзенчәлекләре.

Билет 22

1. Төрки тел белеменә фәнни нигез салучы - академик В.В.Радлов. Аның эшчәнлеге, хезмәтләре.

2. Идел буе-Урал төрки халыклары. Аларны башка телләрдән аера торган тел үзенчәлекләре.

Билет 23

1. Уйгыр язуы белән язылган борынгы истәлекләр (документлар, әдәби әсәрләр).

2. Н.А.Баскаковның тюркология өлкәсендәге эшчәнлеге.

Билет 24

1. XIX йөзнең икенче яртысында төрки телләрне өйрәнүче гыйльми үзәкләр.

2. Монгол яуларына кадәр формалашкан кыпчак телләре һәм аларның үзенчәлекләре.

Билет 25

1. Урта рухани уку йортларында татар телен укыту һәм лингвистик хезмәтләр: И.Гиганов, Н.Троянский, Н.Остроумов .б.

2. Угыз телләре, аларның төп үзенчәлекләре.

Билет 26

1. Алтай телләренең уртак билгеләре: фонетик, морфологик, синтаксик, лексик. Карашлар.

2. Кырым татарлары теле төрки телләрнең кайсы төркеменә керә?

Билет 27

57. XVIII йөздә Россиядә көнчыгышны өйрәнә башлау. Себергә экспедицияләр. Сүзлекләр төзү эше.

58. Кавказда яшәүче төрки халыклар.

Билет 28

1. Урта төрки чорда монгол явыннан соң төрки дәүләтләр торышы. XIV йөздә Урта Азиядә икътисадый, мәдәни һәм фәнни үсеш.

2. Ламбдаизм, ротацизм күренешен аңлатыгыз.

Билет 29

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

1. Караим, гагауз телләре. Аларның таралу территориясе, төрки телләрнең кайсы төркеменә керәләр.

2. Мәмлүкләр турында мәгълүмат бирегез. Ни өчен кыпчак грамматикалары һәм сүзлекләре гарәп һәм европа телләрендә язылган?

7.1. Основная литература:

Алефиренко Н.Ф. Теория языка: Вводный курс: учебное пособие. - М.: Академия, 2010.

Федулин, А. А. Россия и ее народы [Электронный ресурс]: Учебное пособие / А. А. Федулин, Д. А. Аманжолова. - М.: ФГБОУ ВПО "РГУТиС", 2012. - 184 с. http://znanium.com/catalog.php?bookinfo=452447

Теория языка. Вводный курс: Учебное пособие / А.А.Горбачевский. - М.: Флинта: Наука, 2011. - 280 с. http://znanium.com/bookread.php?book=447873

7.2. Дополнительная литература:

Историческая грамматика русского языка : учебник для высших учебных заведений Российской Федерации / В. В. Колесов ; С.-Петерб. гос. ун-т, Фак. филологии и искусств . Санкт-Петербург : Факультет филологии и искусств СПбГУ, 2009 .? 511, [1] с.

Основы филологии: Учебное пособие / А.А. Чувакин; Под ред. А.И. Куляпина. - М.: Флинта: Наука, 2011. - 240.http://znanium.com/catalog.php bookinfo=331811

Баскаков Н.А. Введение в изучение тюркских языков. М., 1969;

Биобиблиографический словарь отечественных тюркологов : дооктябрьский период / Сост. В.Н. Гузеев; Н.А. Дулина ; А.Н. Кононов; Ю.А. Ли ; Под ред.и с введением А.Н.Кононова .? М. : Наука.Гл.ред.восточ.лит-ры, 1974 .? 340,[2]с.

Тюркское языкознание. Филология. Руника : [избр. тр.] / А.Н. Самойлович ; [сост. и отв. ред. Г.Ф. Благова, Д.М. Насилов ; Рос. акад. наук, Отд-ние ист.-филол. наук, Ин-т языкознания] .Москва : "Вост. лит." РАН, 2005 .1053 с

Кормушин, Игорь Валентинович. Тюркские енисейские эпитафии : грамматика, текстология / И.В. Кормушин ; Рос. акад. наук, Ин-т языкознания . Москва : Наука, 2008 . 341, [1] с., [16] л. цв. ил. ; 22 .? Часть текста представляет собой тюркское руническое письмо .? На тит. л.: Акад. книгоиздательство России 280 лет . Продолж. монографии "Тюркские енисейские эпитафии. Тексты и исследования" (М.: Наука, 1997)

Диван лугат ат-турк (Свод тюркских слов) : в 3-х томах / Махмуд ал-Кашгари ; пер. с араб. А. Р. Рустамова ; под ред. И. В. Кормушина ; Рос. акад. наук, Отд-ние ист.-филол. наук, Ин-т востоковедения, Ин-т языкознания .Москва : Восточная литература, 2010

Благова Г.Ф.Тюркское склонение в ареально-историческом освещении : (Юго-Восточный регион) / Г. Ф. Благова ; Акад. наук СССР, Ин-т языкознания .Москва : Наука, 1982 . 303

Благова Г.Ф.История тюркологии второй половины XIX - начала XX века в России : [в 2 ч.] / Г. Ф. Благова ; Рос. акад. наук, Ин-т языкознания . Москва : Восточная литература, 2012 .? 310 с.

7.3. Интернет-ресурсы:

Институт стран Азии и Африки при Московском государственном университете (МГУ): - http://www.iaas.msu.ru

Словарь филолога - slovarfilologa.ru/52/

Филологический портал Philology - www.philology.ru

Этимологический словарь тюркских языков. Общетюркские и межтюркские основы на Л, М, Н, П, С. М., Восточная литература, 2003. (Совм. с Г.Ф. Благовой, Л.С.Левитской, В.И. Рассадиным. - http://www.altaica.ru

10. Нуриева Ф.Ш. Введение в тюркскую филологию (на татарском языке). Система интерактивного тестирования знаний - http: // 192. 168. 5. 110: 8000

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "Тюркское языкознание" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

Мультимедийная аудитория, вместимостью более 60 человек. Мультимедийная аудитория состоит из интегрированных инженерных систем с единой системой управления, оснащенная современными средствами воспроизведения и визуализации любой видео и аудио информации, получения и передачи электронных документов. Типовая комплектация мультимедийной аудитории состоит из: мультимедийного проектора, автоматизированного проекционного экрана, акустической системы, а также интерактивной трибуны преподавателя, включающей тач-скрин монитор с диагональю не менее 22 дюймов, персональный компьютер (с техническими характеристиками не ниже Intel Core i3-2100, DDR3 4096Mb, 500Gb), конференц-микрофон, беспроводной микрофон, блок управления оборудованием, интерфейсы подключения: USB,audio, HDMI. Интерактивная трибуна преподавателя является ключевым элементом управления, объединяющим все устройства в единую систему, и служит полноценным рабочим местом преподавателя. Преподаватель имеет возможность легко управлять всей системой, не отходя от трибуны, что позволяет проводить лекции, практические занятия, презентации, вебинары, конференции и другие виды аудиторной нагрузки обучающихся в удобной и доступной для них форме с применением современных интерактивных средств обучения, в том числе с использованием в процессе обучения всех корпоративных ресурсов. Мультимедийная аудитория также оснащена широкополосным доступом в сеть интернет. Компьютерное оборудованием имеет соответствующее лицензионное программное обеспечение.

Компьютерный класс, представляющий собой рабочее место преподавателя и не менее 15 рабочих мест студентов, включающих компьютерный стол, стул, персональный компьютер, лицензионное программное обеспечение. Каждый компьютер имеет широкополосный доступ в сеть Интернет. Все компьютеры подключены к корпоративной компьютерной сети КФУ и находятся в едином домене.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "КнигаФонд", доступ к которой предоставлен студентам. Электронно-библиотечная система "КнигаФонд" реализует легальное хранение, распространение и защиту цифрового контента учебно-методической литературы для вузов с условием обязательного соблюдения авторских и смежных прав. КнигаФонд обеспечивает широкий законный доступ к необходимым для образовательного процесса изданиям с использованием инновационных технологий и соответствует всем требованиям новых ФГОС ВПО.

1. Мультимедийный компьютер (технические требования: графическая операционная система, привод для чтения-записи компакт-дисков, аудио- и видео входы/выходы, возможности выхода в Интернет; оснащение с пакетом прикладных программ (текстовых, графических, презентационных)).

2. Мультимедиапроектор.

3. Средства телекоммуникации (электронная почта, выход в Интернет).

7. Ноутбук

8. Экран на штативе.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 032700.62 "Филология" и профилю подготовки Прикладная филология (Татарский язык и литература, информационные технологии) .

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Автор(ы):
Нуриева Ф.Ш. ____________________
"__" _________ 201 __ г.

Рецензент(ы):
Кузьмина Х.Х. ____________________
"__" _________ 201 __ г.